

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Тернопільський національний педагогічний університет
імені Володимира Гнатюка
Факультет педагогіки та психології
Кафедра спеціальної та інклюзивної освіти

СИЛАБУС
нормативного освітнього компонента
ЛОГОПЕДІЯ

підготовки бакалавра
спеціальності 016 «Спеціальна освіта»
освітньо-професійної програми «Логопедія»

Тернопіль-2024

Силабус освітнього компонента «Логопедія» підготовки бакалавра галузі знань 01 Освіта / Педагогіка, спеціальності 016 «Спеціальна освіта», за освітньо-професійною програмою «Логопедія»

Розробник: *Рібцун Юлія Валентинівна*, доцент кафедри спеціальної та інклюзивної освіти, кандидат педагогічних наук, старший науковий співробітник

Силабус освітнього компонента затверджено на засіданні кафедри спеціальної та інклюзивної освіти протокол № 2 від 4 вересня 2024 р.

Завідувач кафедри:

(Г. І. Слосанська)

Силабус курсу

Логопедія

Ступінь вищої освіти – бакалавр
Освітньо-професійна програма
«Логопедія»

Дні занять: відповідно до розкладу
Консультації: вівторок, 14.00-15.00, Zoom

Рік навчання: IV
Семестр: 1, 2
Кількість кредитів: 10
Мова викладання: українська

Керівник курсу – Рібцун Юлія Валентинівна
Науковий ступінь – кандидат педагогічних наук
Вчене звання – старший науковий співробітник
Посада – доцент кафедри спеціальної та інклюзивної освіти
Контактний телефон викладача: 0674213059
Формат дисципліни: обов'язкова
Обсяг дисципліни: кредити ЄКТС – 10 (300 год.)

Опис дисципліни

Метою викладання навчальної дисципліни «Логопедія» є:

- надання здобувачам освіти сучасних науково-теоретичних знань щодо категорії дітей з особливостями різних складових мовленнєвої діяльності на рівні усного та писемного мовлення;
- відпрацювання навчально-методичних навичок логопсиходіагностичної та логокорекційної роботи з дітьми з функціонально-мовленнєвими труднощами.

Структура курсу

Години лек./сем./лаб.	Тема	Результати навчання	Завдання
6/6/6	Заїкання	Знати види темпо-ритмічних розладів, суть понять «тахілалія», «брадилалія», «заїкання», «полтерн», «батаризм». Розуміти психоневрологічні основи виникнення заїкання. Знати симптоматику та механізми невротичного та неврозоподібного заїкання. Володіти логопсихосинергетичним	Питання, практичні завдання

		діагностичним інструментарієм на рівні усного та писемного мовлення дітей із заїканням. Засвоїти систему медико-психолого-педагогічного впливу при заїканні.	
6/6/6	ЗНМ	Розуміти дефініції «загальний недорозвиток мовлення», «нерізко виражений загальний недорозвиток мовлення». Знати рівні мовленнєвого розвитку при ЗНМ, вміти характеризувати їх. Аналізувати поліструктурний контингент логопедичний груп для дітей із ЗНМ. Знати основні напрями та шляхи корекційно-розвивальної роботи з дітьми із ЗНМ і НЗНМ	Питання, практичні завдання
8/8/8	ЗМР	Знати зміст поняття «затримка мовленнєвого розвитку». Класифікувати основні види дітей із ЗМР. Диференціювати прояви ЗМР і ЗНМ у дітей. Опанувати логопсихосинергетичне вивчення дітей із ЗМР. Знати основні прийоми корекційно-розвивальної роботи з дітьми із ЗМР	Питання, практичні завдання
6/6/6	Алалії	Знати суть поняття «алалія». Засвоїти анатоμο-фізіологічні аспекти вивчення алалії. Знати симптоматику та механізми алалії. Аналізувати класифікацію алалій. Опанувати логопсихосинергетичне вивчення дітей з алалією. Засвоїти систему корекційного впливу при моторній та сенсорній алалії	Питання, практичні завдання
6/6/6	Дизартрії	Знати суть поняття «дизартрія». Вивчити психоневрологічні основи виникнення дизартричних порушень. Ознайомитись з класифікаціями дизартрій різних учених. Визначати основні механізми мовленнєвих порушень при різних формах дизартрій. Проводити диференційну діагностику з ін. формами розладів мовлення. Опанувати основними прийомами корекційно-розвивальної	Питання, практичні завдання

		роботи з дітьми з різними формами дизартрій	
8/8/8	Афазії	Знати тлумачення дефініції «афазія». Заглибитись в історію афазіології. Ознайомитись з класифікацією афазій. Знати порушення розуміння, особливості експресивного усного та писемного мовлення, навичок лічби при різних формах афазій. Засвоїти особливості відновлювального навчання при різних формах афазій	Питання, практичні завдання

Формування програмних компетентностей

Індекс у матриці ОП	Програмні компетентності
ЗК 2.	Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя.
ЗК 3.	Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.
ЗК 4.	Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.
ЗК 6.	Здатність використовувати інформаційні та комунікаційні технології.
ЗК 7.	Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.
ЗК 8.	Здатність працювати в команді.
ЗК 9.	Здатність до міжособистісної взаємодії.
ЗК 10.	Здатність діяти на основі етичних міркувань (мотивів).
ФК 1.	Усвідомлення сучасних концепцій і теорій функціонування, обмеження життєдіяльності, розвитку, навчання, виховання і соціалізації осіб з особливими освітніми потребами
ФК 2.	Здатність до аналізу вітчизняного та зарубіжного досвіду становлення і розвитку спеціальної та інклюзивної освіти.
ФК 3.	Здатність застосовувати психолого-педагогічні, дефектологічні, медико-біологічні, лінгвістичні знання у сфері професійної діяльності.
ФК 4.	Здатність планувати та організовувати освітньо-корекційну роботу з урахуванням структури та особливостей порушення (інтелекту, мовлення, слуху, зору, опорно-рухових функцій тощо), актуального стану та потенційних можливостей осіб із особливими освітніми потребами.

ФК 5.	Здатність реалізовувати ефективні корекційно-освітні технології у роботі з дітьми, підлітками, дорослими з особливими освітніми потребами, доцільно обирати методичне й інформаційно-комп'ютерне забезпечення.
ФК 6.	Здатність працювати в команді, здійснювати комплексний корекційно-педагогічний, психологічний та соціальний супровід дітей з особливими освітніми потребами.
ФК 7.	Здатність дотримуватися вимог до організації корекційно-розвивального освітнього середовища.
ФК 8.	Готовність до діагностико-консультативної діяльності.
ФК 11.	Здатність дотримуватися основних принципів, правил, прийомів і форм суб'єкт-суб'єктної комунікації.
ФК 13.	Здатність будувати гармонійні відносини з особами з психофізичними порушеннями, їхніми сім'ями та учасниками спільнот без упередженого ставлення до їх індивідуальних потреб.
ФК 15.	Здатність аргументовано відстоювати власні професійні переконання, дотримуватись їх у власній фаховій діяльності.
ФК 18.	Здатність розуміти, визначати та узгоджувати потенціал педагогічного впливу батьків, шкільного колективу, соціокультурного середовища для реалізації завдань спеціальної та інклюзивної освіти.
Програмні результати навчання	
ПРН 1.	Знати сучасні теоретичні основи спеціальної освіти відповідно до спеціалізації, застосовувати методи теоретичного та експериментального дослідження у професійній діяльності, релевантні статистичні методи обробки отриманої інформації, узагальнювати результати дослідження.
ПРН 3.	Здійснювати пошук, аналіз і синтез інформації з різних джерел для розв'язування конкретних задач спеціальної та інклюзивної освіти.
ПРН 4.	Розуміти закономірності та особливості розвитку і функціонування, обмеження життєдіяльності у контексті професійних завдань.
ПРН 5.	Застосовувати для розв'язування складних задач спеціальної освіти сучасні методи діагностики психофізичного розвитку дітей, критично оцінювати достовірність одержаних результатів оцінювання, визначати на основі їх інтерпретації особливі освітні потреби дітей та рекомендації щодо створення найоптимальніших умов для здобуття освіти.
ПРН 7.	Планувати освітньо-корекційну роботу на основі результатів психолого-педагогічної діагностики осіб з особливими

	освітніми потребами з врахуванням їхніх вікових та індивідуально-типологічних відмінностей.
ПРН 8.	Вільно спілкуватися державною та іноземною мовами у професійному середовищі, володіти фаховою термінологією та професійним дискурсом.
ПРН 9.	Організовувати і здійснювати психолого-педагогічне вивчення дітей з особливостями психофізичного розвитку, діагностико-консультативну діяльність.
ПРН 11.	Здійснювати спостереження за дітьми з психофізичними порушеннями (інтелекту, мовлення, зору, слуху, опорно-рухових функцій тощо), реалізовувати корекційно-педагогічну роботу з урахуванням їхніх психофізичних, вікових особливостей, індивідуальних освітніх потреб, можливостей та здібностей.
ПРН 12.	Застосовувати у професійній діяльності знання про методики, технології, форми і засоби реабілітації та корекційно-розвивального навчання дітей з особливими освітніми потребами.
ПРН 15.	Реалізовувати психолого-педагогічний супровід дітей з особливими освітніми потребами в умовах інклюзії у ролі вчителя-дефектолога, асистента вихователя закладу дошкільної освіти, асистента вчителя закладу загальної середньої освіти тощо.
ПРН 16.	Застосовувати у професійній діяльності сучасні універсальні та спеціалізовані інформаційні системи та програмні продукти; бібліотечні ресурси та технології, зокрема електронні; спеціальну апаратуру та інструменти.
ПРН 17.	Приймати обґрунтовані рішення з урахуванням цілей, ресурсних і законодавчих обмежень, ціннісних орієнтирів.
ПРН 18.	Мати навички самостійного навчання та пошуку необхідної інформації.

Літературні джерела

Основні

1. Данілавічюте Е. А. Стратегії визначення і подолання труднощів у навчальній діяльності дітей з дизартрією. *Освіта осіб з особливими потребами в умовах миру і війни* : матер. ІХ Міжнар. конгресу зі спец. педагогіки і психології. К. : ІСПП, 2023. С. 132-138

2. Манько Н. В. Діагностика та корекція мовленнєвого розвитку дітей раннього віку : наук.-метод. посіб. К. : КНТ, 2008

3. Методичні рекомендації для інклюзивно-ресурсних центрів щодо визначення категорій (типології) освітніх труднощів у осіб з ООП та рівнів підтримки в освітньому процесі [Навч. матеріал] (2021) / Прохоренко, Л. І., Ярмола, Н. А., Набоченко, О. О., Данілавічюте, Е. А., Мартинюк, З. С.,

Довгопола, К. С., Ільяна, В. М., Костенко, Т. М., Чеботарьова, О. В., Литовченко, С. В., Бабяк, О. О., Недозим, І. В., Блеч, Г. О., Трикоз, С. В., Гладченко, І. В., Трофименко, Л. І., Рібцун, Ю. В., Жук, В. В., Грибань, Г. В., Курінна, В. Р. URL: <https://lib.iitta.gov.ua/730995/>

4. Рібцун Ю. В. Психолого-педагогічна підтримка дітей п'ятого року життя із лексико-граматичними труднощами : навч.-метод. посіб. для роботи з дітьми із порушеннями мовлення / І. М. Брушневська, Ю. В. Рібцун. Луцьк : ФОП Мажула Ю. М., 2023. 204 с.

5. Рібцун Ю. Заїкання: підтримка дитини з особливими мовленнєвими потребами в освітньому середовищі. К. : ФОП Цибульська В. О., 2023. 272 с. URL: <https://lib.iitta.gov.ua/738529/>

6. Рібцун Ю. В. Психомовленнєвий розвиток дітей раннього віку: теорія і практика. *Дошкільне виховання*. №1. 2024. С. 3-9. URL: <https://lib.iitta.gov.ua/739149>

7. Рібцун Ю. В. Загальний недорозвиток мовлення у дошкільників: пропедевтика та корекція. *Дошкільне виховання*. №3. 2024. С. 3-10. URL: <https://lib.iitta.gov.ua/740003>

8. Рібцун Ю. В. Логопсиходіагностика дітей з особливими мовленнєвими потребами як передумова створення освітнього середовища. *Preschool and primary education in European integration and national dimensions* : Scientific monograph. Riga, Latvia : Baltija Publishing, 2023. P. 94-115. URL: <https://lib.iitta.gov.ua/736622>

9. Трофименко Л. І. Корекційне навчання з розвитку мовлення дітей старшого дошкільного віку із ЗНМ : програмно-метод. комплекс. К. : Актуальна освіта, 2013.

10. Трофименко Л. І. Освітні труднощі в учнів початкових класів з алалією. *Особлива дитина: навчання і виховання*. 2022. №4(108). С. 58-68

11. Трофименко Л. І. Стратегії підтримки дітей з алалією в освітньому середовищі. *Особлива дитина: навчання і виховання*. 2024. №1(113). С. 41-65

12. Шеремет М. К., Стахова Л. Л., Кравцова І. В., Кравченко А. І. Організація корекційно-розвивальної роботи в групах для дітей із порушеннями мовлення (орієнтовне планування та методичні рекомендації). Суми : СумДПУ, 2014. 186 с.

Додаткові

1. Данілавічюте Е. А. Дизартрія: підтримка дитини з особливими мовленнєвими потребами в освітньому середовищі. К. : ІСПП, 2023 (рукопис)

2. Калмикова Л. О. Перспективність і наступність в навчанні мови й розвитку мовлення дітей дошкільного й молодшого шкільного віку: психолінгвістичний і лінгво-методичний виміри. К. : Видавничий Дім «Слово», 2017. 448 с.

3. Конопляста С. Ю., Сак Т. В. Логопсихологія : навч. посіб. / за ред. М. К. Шеремет. К. : Знання, 2010. 293 с.

4. Логопедія : підр. / За ред. М. К. Шеремет. К.: Видавничий Дім «Слово». 2015. 672 с.

5. Мартиненко І. В. Комунікативний тренінг для дошкільників з порушеннями мовлення. К. : Літера ЛТД, 2019. 120 с. (серія «Інклюзивне навчання»)
6. Мартиненко І. В. Логопсихологія. К. : ДІА, 2016. 116 с.
7. Мартиненко І. В. Особливості комунікативної діяльності дітей старшого дошкільного віку із системними порушеннями мовлення : моногр. К. : ДІА, 2016. 304 с.
8. Малярчук А. Я. Розвиток усного і писемного мовлення молодших школярів. К. : Літера ЛТД, 2008. 336 с.
9. Марченко І. С. Спеціальна методика початкового навчання української мови (логопедична робота з корекції порушень мовлення у дошкільників). К. : Видавничий Дім «Слово», 2010. 288 с.
10. Організаційно-методичні засади діяльності інклюзивно-ресурсних центрів : навч.-метод. посіб. / М. А. Порошенко, А. А. Колупаєва, М. В. Ярошук, О. М. Таранченко, Л. І. Прохоренко, І. М. Гудим, О. Ф. Федоренко, Е. А. Данілавічюте, Ю. В. Рібцун, А. Ю. Мельник, О. В. Воробей, Г. О. Ярова, Ю. В. Заруденко, М. О. Болкун, В. Є. Новосад, О. О. Макарук, Л. А. Самойленко. К. : Всеукраїнська благодійна організація «Благодійний фонд Порошенка», 2018. 252 с. URL: <https://lib.iitta.gov.ua/713131/>
11. Рібцун Ю. В. Дошкільники з моторною алалією: логопсиходіагностичне вивчення основних мисленнєвих операцій. *Věda a perspektivy*. № 8(27). 2023. Р. 99-111. URL: <https://lib.iitta.gov.ua/736464>
12. Рібцун Ю. В. Корекційне навчання з розвитку мовлення дітей молодшого дошкільного віку із ЗНМ: програмно-метод. комплекс. К. : Освіта України, 2011. 294 с. URL: <https://lib.iitta.gov.ua/738735/>
13. Рібцун Ю. В. Логопсиходіагностика перцептивних процесів дошкільників з функціонально-мовленнєвими труднощами. *Contemporary problems of pedagogy amidst the European integration of educational environment: theory and practice* : Scientific monograph. Riga, Latvia : Baltija Publishing, 2023. Р. 351-372. URL: <https://lib.iitta.gov.ua/737296>
14. Рібцун Ю. В. Логоритміка як засіб діагностики заїкання у дітей дошкільного віку / Ю. В. Рібцун, О. Є. Майчук. *Педагогічні науки: теорія та практика*. 2024. №1. С. 34-43. URL: <https://lib.iitta.gov.ua/740528>
15. Рібцун Ю. В. Логопсиходіагностичне вивчення уваги дошкільників з моторною алалією. *Débats scientifiques et orientations prospectives du développement scientifique* : collection de papiers scientifiques «ΛΟΓΟΣ» avec des matériaux de la V conférence scientifique et pratique internationale, Paris, 21 juillet 2023. Paris-Vinnytsia: La Fedeltà & Plateforme scientifique européenne. Р. 144-147. URL: <https://lib.iitta.gov.ua/736183>
16. Рібцун Ю. Психолінгвістичні дидактичні технології діагностики та активізації пізнавального розвитку молодших школярів з тяжкими порушеннями мовлення (розділ VI). *Психолінгвістичні дидактичні технології діагностики і подолання мовленнєвих порушень у молодших школярів з тяжкими порушеннями мовлення* : навч.-метод. посіб. / Е. Данілавічюте, Л. Трофименко, В. Ільяна, Ю. Рібцун, З. Мартинюк, Г. Грибань. Кропивницький : Імекс-ЛТД, 2021. С. 698-846. URL: <https://lib.iitta.gov.ua/730619>

17. Рібцун Ю. Психолого-педагогічна підтримка дітей із заїканням в умовах війни. К. : ФОП Цибульська В. О., 2023. 132 с. URL: <https://lib.iitta.gov.ua/739023/>
18. Рібцун Ю. В. Учні початкових класів із тяжкими порушеннями мовлення: навчання та розвиток : навч.-метод. посіб. Львів : Світ, 2020. 268 с.
19. Савицький А. Корекція мовленнєво-рухової діяльності дошкільників з дитячою афазією : дис. Ін-т спец. педаг. АПН України, 2009. 225 с.
20. Соботович Є. Ф. Вибрані праці з логопедії / Укл. В. В. Тищенко, Є. Ю. Линдіна. К. : «Видавничий дім Дмитра Бураго», 2015. 308 с.
21. Соботович Є. Ф. Порушення мовленнєвого розвитку у дітей та шляхи їх корекції. К. : ІСДО, 1995. 204 с.
22. Соботович Є. Ф. Формування правильного мовлення у дітей з моторною алалією. К. : КДПІ ім. О. М. Горького, 1981. 149 с.
23. Таранченко О. М., Найда Ю. М. Диференційоване викладання в інклюзивному класі : навч.-метод. посіб. / за заг. ред. Колупаєвої А. А. К. : «А.С.К.», 2012. 124 с.
24. Тарасун В. Морфофункціональна готовність дітей з особливостями у розвитку до шкільного навчання: діагностика і формування : моногр. К. : Вид-во НПУ Драгоманова, 2008. 299 с.
25. Трофименко Л. І. Корекційне навчання з розвитку мовлення дітей середнього дошкільного віку із ЗНМ : програмно-метод. комплекс. К. : Актуальна освіта, 2009.
26. Трофименко Л. І. Алалія: підтримка дитини з особливими мовленнєвими потребами в освітньому середовищі. К. : ІСПП, 2023 (рукопис)
27. Brushnevskia, I., Ribtsun, J., Stasiuk, L., Ilna, N., Vasylehko, I., & Kolodiazhna, V. Psycholinguistic Preconditions of Speech Formation of Children with General Speech Retardation. *BRAIN. Broad Research in Artificial Intelligence and Neuroscience*, 2021. 12(4). P. 263-277. URL: <https://lib.iitta.gov.ua/729330/>
28. Marchuk, O., Holiad, I., Boiko, V., Ribtsun, Y., Bogdan, Z., & Lukashenko, K. (2024). Holistic Education: the Unity of the Intellectual and Emotional Sphere. *Revista Romaneasca Pentru Educatie Multidimensionala*, 16(2), 666-677. URL: <https://lib.iitta.gov.ua/741224>
29. Ribtsun Y., Bielova O., Korolenko V., Bolotnykova T., Govorun O., Myttseva O. Personality Development in the Paradigm of Current Neuropedagogy. *BRAIN. Broad Research in Artificial Intelligence and Neuroscience*. Volume 14, Issue 4, December 2023. P. 388-403. URL: <https://lib.iitta.gov.ua/738458>
30. Vasylieva N., Kulesha-Liubinetz M., Trubaieva K., Dub M., Ribtsun Y. & Ivantsev N. Speech Therapy as a Component of Comprehensive Rehabilitation of Patients with Acute Impairment of Cerebral Circulation. *BRAIN. Broad Research in Artificial Intelligence and Neuroscience*, 2022. 13(3), P. 181-194. URL: <https://lib.iitta.gov.ua/732004>